

นโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย

Thailand's Desirable Higher Education Policy

รัชนีวรรณ แดงวิลักษณ์¹, สมบูรณ์ สุขสำราญ²

Ratchaneewan Dangwilailux¹, Somboon Suksamran²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “นโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งผลต่อนโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) 4 กลุ่ม จำนวนรวมทั้งสิ้น 17 คน ผลการวิจัย พบว่าแนวทางในการกำหนดนโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี 2) ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง 3) ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 4) ด้านผลผลิตของนักศึกษาและภารกิจในด้านอื่นๆ และ 5) ด้านความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่จะนำไปประยุกต์ใช้ต้องมีการพิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้นเพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการทำประโยชน์ให้กับประชาชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ : นโยบาย, พึงประสงค์, สถาบันอุดมศึกษา

Abstract

The study on “Thailand's Desirable Higher Education Policy”. The purpose is to study various elements of the desirable impact on higher education policy of the country. The development of quality education was investigated using qualitative research with documentation and in-depth interviews. Experts were selected to target specific 4 groups totaling 17 people. The researchers found guidelines on the application of policies of higher education is desirable. There are 5 factors as follows : 1) Changes in economic, social, political and technological realms. 2) The participation and support of network connection. 3) Management based on the principles of good governance. 4) The productivity of students and other missions in the field. 5) The needs of stakeholders. The higher education sector will be applied to be considered for the purposes and

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

E-mail : kjratcha@hotmail.com

² อาจารย์ประจำสถาบันรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

goals set. as well as in line with the situation at that time, to achieve the highest productivity to serve the public society and the nation.

Keywords : Policy, desirable, Higher education Institutions

บทนำ

ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการศึกษาเพราะมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้มีเศรษฐกิจและสังคมที่ก้าวหน้าและเข้มแข็งมากขึ้น (Aronson, Webster and Nicole, 2007: 265) ดังนั้นแนวทางสำคัญของการกำหนดนโยบายคือการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา (ไพฑูริย์สินลาวัณน์ และ สินธวรา คามดิษฐ์, 2550: 12) เพื่อพัฒนาให้เป็นสังคมฐานความรู้ที่จะเป็นการยกระดับความก้าวหน้าในด้านต่างๆ ที่จะรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคประชาคมอาเซียน สอดรับกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดการวิจัยและสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ในการเพิ่มศักยภาพของการแข่งขัน รวมทั้งปฏิรูปการศึกษาทั้งโครงสร้างและระบบ ส่งเสริมให้ภาคส่วนอื่นๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ ให้ทุกฝ่ายใช้ประโยชน์จากสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐได้อย่างเต็มที่

ดังนั้นนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐจึงต้องถูกปรับเปลี่ยนการดำเนินการให้สอดคล้องในแต่ละช่วงเวลา ทำให้นโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาที่เห็นเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาว โดยเฉพาะการเปิดหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม ที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจให้มากที่สุด (ไพฑูริย์สินลาวัณน์, 2558: 3) ทำให้นักศึกษาที่จบออกไปตรงกับความต้องการของธุรกิจอุตสาหกรรมและสามารถหางานได้ง่ายและมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารโดยเฉพาะข้อมูล

ด้านการศึกษา เช่น ข้อมูลจำนวนอาจารย์และผู้นเรียนอย่างเป็นระบบ ที่จะใช้ต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งมีการควบคุมคุณภาพที่ไม่เน้นในเชิงธุรกิจการศึกษามากเกินไปหรือเพื่อให้ได้ผลตอบแทนในรูปของกำไรสูงสุดทุกอย่างที่คุณภาพอาจารย์และหลักสูตรไม่เอื้อต่อการผลิตบัณฑิตอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ เช่น บางคณะหรือภาควิชาขยายตัวเกินไปโดยที่อาจารย์ได้รับการพัฒนาไม่เพียงพอ ผลงานวิจัยมีน้อยและไม่ตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ รวมถึงการจัดการศึกษานอกที่ตั้งจำนวนมาก ทั้งที่หลายแห่งขาดความพร้อม (วีรชัย พุทธวงศ์, 2559)

สำหรับแนวทางในการกำหนดนโยบายที่มากขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์หรือจุดเน้นที่มีความเป็นสากลให้เกิดความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและสามารถตอบสนองสังคมในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและต้องเป็นการนำนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างครบวงจรโดยจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์การ การจัดสรรทรัพยากรบุคคล มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม พัฒนาระบบการประเมินการวิจัยเพื่อการจัดสรรทรัพยากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555: 81) รวมทั้งที่สำคัญที่สุดคือการตัดสินใจในทุกะดับต้องมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจภายนอก มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารระดับสูงเพื่อประโยชน์อย่างมีคุณภาพ โปร่งใสได้มาตรฐาน (จุมพล นิมพานิช, 2553) ดังนั้นนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน

บทบาท ภารกิจและวิธีการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การรื้อปรับระบบการเงินและงบประมาณสร้างที่เป็นการค่าตอบแทนใหม่ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, 2553: 36) รวมทั้งจัดให้บริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ส่งเสริมให้อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วม พัฒนานโยบายที่เชื่อมโยงภาคการผลิตอุตสาหกรรมที่เป็นการสร้างนวัตกรรมเพื่อมุ่งสู่การเป็นอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนั้น ยังต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในลักษณะของความร่วมมือกับเอกชนเป็นนโยบายการสร้างเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่จะเพิ่มบทบาทในเวทีประชาคมโลกและสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ (จรัสสุวรรณเวลา, 2546) มีนโยบายการพัฒนาหลักสูตร ที่จะมุ่งสู่ความเป็นสากลทั้งยังเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญยิ่ง ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายและต้องกระตุ้นให้นักศึกษาได้เห็นประโยชน์ในการสร้างชื่อเสียงที่จะนำมาซึ่งการยอมรับจากทั่วโลก (ดาวระดา ธรรมธรรม, 2547: 60) มีความเหมาะสมสอดคล้องตามนโยบายของรัฐบาล ที่เน้นการเปิดเสรีทางวิชาการให้กับ AEC เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะก่อให้เกิดความเป็นสากลและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการผลักดันให้แต่ละแห่งก้าวไปสู่ความเป็นนานาชาติได้อย่างมั่นคงขึ้น (ถนอมวรรณประเสริฐเจริญสุข, 2549) และต้องพัฒนาทักษะทางเทคนิคที่ก่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญเฉพาะทางมากขึ้นเรื่อยๆ การศึกษาในอนาคตจะต้องประกอบด้วยทักษะทั่วไปและเฉพาะอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นพลังผลักดันกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องมีทักษะ ความสามารถเฉพาะทางที่ลุ่มลึกมากขึ้น

สำหรับปัญหาในนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาสารสนเทศ ให้มีการร่วมมือทั้งภายใน

และนอกประเทศ พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์การวิชาชีพในต่างประเทศที่เป็นการเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่สากล สร้างศูนย์แห่งความเป็นเลิศให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกลุ่มมหาวิทยาลัยภาคอุตสาหกรรมภาคสังคมและชุมชน (บุญนำ ปานข้า, 2543: 86) พัฒนานโยบายในการจัดหาเงินอย่างมีประสิทธิภาพจากแหล่งเงินทุนที่สามารถผลักดันนโยบายให้สามารถดำเนินการได้ครบทุกพันธกิจ ที่สามารถประกันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับต่างประเทศ (ประกอบคุปรัตน์และบุญศิริอนันตเศรษฐ, 2542: 19) โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการบริการการศึกษาที่จะมีความหลากหลายมากขึ้นในอนาคตโดยการเชื่อมโยงหลักสูตรเพื่อช่วยให้มีมาตรฐานเทียบเคียงกับนานาชาติต้องเร่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (ประสิทธิ์ เขียวศรี, 2554) และเพิ่มจำนวนหลักสูตรนานาชาติ รวมถึงกิจกรรมความร่วมมือ เช่น การเปิดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำวิจัย หรือ จัดทำหลักสูตรร่วมกัน ที่จะเปิดโอกาสให้ได้มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นเครือข่ายและทำประโยชน์ร่วมกัน ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่มีความเป็นนานาชาติ ที่จะสามารถเพิ่มปริมาณนักศึกษาต่างชาติและการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ในระดับนานาชาติ (พิกุล ภูมิโคกรักษ์, 2550: 19) มีนโยบายในการสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยใช้กลไกด้านการเงินเป็นเครื่องมือและนำมาอุดหนุนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักศึกษาผู้ประกอบการ ผู้ปกครอง รัฐบาลและประชาชนทั่วไป พัฒนานโยบายของผู้บริหารและรัฐบาลในการสร้างความชำนาญเฉพาะทางที่จะเป็นพลังผลักดันอุตสาหกรรมการผลิตในอนาคต ที่สอดคล้องกับพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อผู้จ้างงาน และมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอน ที่จะสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจากฐานความรู้ ที่จะเป็นการเตรียม

บัณฑิตให้พร้อมสำหรับการมีงานทำได้ทั่วโลก

ปัญหาในด้านความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายจะเป็นเป้าหมายในการทำงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาและการจัดโครงสร้างภาควิชาให้เหมาะสม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2555) ที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยเน้นที่นโยบายในการบริหาร การทำงานเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรทางการศึกษาและการมีเครือข่ายที่ดีกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ (วิจิตร ศรีสอาน, 2552: 103) ที่มีการแบ่งปันข้อมูล เชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรกัน อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลประโยชน์ของทุกฝ่าย (วิทยากร เชียงกูล, 2554: 53) ปัญหานโยบายในอนาคตที่ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาเฝ้าหาความรู้จากการวิจัยอย่างต่อเนื่องและนำมาพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการใช้ศักยภาพของตน (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2550: 26) สร้างการยอมรับจากหน่วยงานระหว่างประเทศและการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ให้แก่อาจารย์และการบูรณาการหลักสูตรในรูปแบบใหม่ๆ ที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งทั้งหมดจะสำเร็จได้หรือไม่นั้น จะต้องให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่ต้องทำการปรับปรุงพัฒนาอย่างเร่งด่วน จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐแห่งหนึ่ง มีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาเรื่อง “นโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย” เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่จะเป็นแนวทางในการเพิ่มคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน ทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย การผลิตบัณฑิตเป็น ที่สร้างนักคิด นักวิจารณ์ นักวิจัย และบุคคลที่มีความสามารถสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศไทยได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งผลต่อนโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี
2. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง
3. ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล
4. ด้านผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาและการกิจในด้านอื่นๆ
5. ด้านความต้องการของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วิธีการวิจัย

การศึกษาในเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) คณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น สถานประกอบการ เป็นต้น จำนวนรวมทั้งสิ้น 17 คนโดยมีหลักเกณฑ์ว่าต้องมีความรู้ ประสบการณ์ตรงจุดประสงค์ของการศึกษาและตามกรอบแนวความคิดทฤษฎี ที่ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย 2) วิธีการและแนวทางในการกำหนดนโยบายทางการอุดมศึกษา 3) การกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐของต่างประเทศ 4) การกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐของประเทศไทย 5) แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนและที่เป็นอุปสรรคในการกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

6) แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมารวบรวมและวิเคราะห์ประกอบด้วย

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร วารสาร เว็บไซต์เช่น แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) แผนศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2556-2559) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ภายใต้กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) รายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นต้น และจากทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศบทความทางวิชาการ การสัมมนา ตำรา เอกสาร วารสาร รวมทั้งเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลเสริมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เชิงเนื้อหาให้ครอบคลุมทุกมิติ และเพื่อเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน เป็นแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนแบบ Face to Face แบบรายบุคคลโดยจะทำการนัดที่มีการขออนุญาตอย่างเป็นทางการและกำหนดวันเวลาและสถานที่ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงร่วมกับการจดบันทึกที่จัดเตรียมขึ้นและดำเนินการด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ผลจะมาจากการสร้างข้อสรุปในแต่ละประเด็นแล้วนำมาจัดทำบทสรุปขยย่อของนโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง “นโยบายอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย” มีผลสรุปและการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีได้แก่

1) นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพราะเมื่อทรัพยากรมนุษย์มีความพร้อมย่อมทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทุกด้าน อย่างไรก็ตามแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับ Anderson (2011) ที่เสนอว่านโยบายคือ ข้อเสนอของการกระทำซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนว่าสิ่งใดที่จะต้องกระทำให้สำเร็จ มิใช่สิ่งที่รัฐบาลเพียงแต่ตั้งใจจะกระทำหรือเสนอให้กระทำเท่านั้น โดยเฉพาะแนวทางการกระทำของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในเรื่องหนึ่งเรื่องใด เช่น นโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสำคัญของโลกที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐจากการเปลี่ยนแปลงกฎ กติกาใหม่ในการทำธุรกิจให้เข้มงวดมากขึ้น ทั้งด้านการค้า การลงทุน การเงิน การป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์และวิกฤติเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดข้อตกลงและเงื่อนไขทางการค้ามากขึ้นหรือการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆมีมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการค้า ให้สิทธิพิเศษระหว่างประเทศภายในกลุ่ม และสามารถต่อรองกับประเทศนอกกลุ่มได้มากได้แก่ อาเซียน กับจีน ญี่ปุ่น และอินเดียซึ่งมีเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว และการเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนเชื่อมโยงกันได้อย่างเสรีทั้งในด้านการเดินทางของประชาชน การค้า การเงิน การลงทุน และแรงงาน

2) นโยบายพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมทุนทางสังคมที่เข้มแข็งซึ่งเป็นรากฐาน

สำคัญ ที่ทำให้เศรษฐกิจ มีความมั่นคงและยั่งยืนได้จากการมีนโยบายการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนทุกรูปแบบ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3) นโยบายในด้านคุณภาพการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการศึกษาที่เป็น การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการอุดมศึกษา และบูรณาการเป็นประชาคมอาเซียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องมีการเสริมหลักสูตรในทุกคณะและภาควิชา ให้นักศึกษาตระหนักในเรื่องนี้มากขึ้น ทั้งรายวิชาอาเซียนทั่วไป รายวิชาที่เปรียบเทียบมิติต่าง ๆ รายวิชาที่เจาะลึกเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในเรื่องของภาษา ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาของเพื่อนบ้านเพื่อให้ นโยบายสามารถปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) ใช้นโยบายเชิงกลยุทธ์แบบองค์รวมแบบหลายด้านและให้เจ้าหน้าที่ความสำคัญแก่คุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมกับเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป

2) การถ่ายทอดนโยบายสู่ระดับคณะ/หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งการประเมินเป็นรายปีและการมีตัวชี้วัดตามมาตรฐานสากล ที่จะส่งผลต่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเฉพาะโดดเด่น ตรงกับความต้องการของสังคม มีหลักสูตรที่ส่งเสริมการวิจัยระดับปริญญาโทและเอกและความเป็นนานาชาติ มีอาจารย์คุณวุฒิปริญญาเอก ตำแหน่งทางวิชาการ และมีศักยภาพสูงด้านการสอนและการวิจัย มีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการกำหนดรูปแบบการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

มีนโยบายในการพัฒนา โดยใช้หลักคุณธรรมกำกับ ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเน้นให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำและผนึกกำลังร่วมกับภาครัฐ ให้ความสำคัญกับการบริหารให้มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและวางรากฐานการทำงานอย่างเป็นระบบที่ดี สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ยึดมั่นบนความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการที่ดี และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ครอบคลุมมิติด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ ด้านคุณภาพ และด้านการพัฒนาองค์กรที่ดี เพื่อเป็นต้นแบบ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง มุ่งเน้นประสิทธิผล และประสิทธิภาพ และคุณภาพภายใต้หลักธรรมาภิบาล ที่จะส่งผลต่อการเป็นสถาบันอุดมศึกษา มีบทบาทและหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาและพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ มีคุณภาพ

ด้านผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาและการกิจในด้านอื่น ๆ ได้แก่

1) นโยบายการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาบัณฑิตที่มีคุณภาพในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ให้เป็นแหล่งบริการวิชาการและวิชาชีพ และพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการสู่สากลให้เป็นบัณฑิตที่มีทักษะเป็นเลิศ เก่งงาน เก่งคน เก่งคิด เก่งวิชาการ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และมีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับแนวทางของคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2550)

2) ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและเป็นไปตาม Performance-based มากขึ้น มีการผลิตผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์และได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ

3) รวมทั้งผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้สร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ นำไปสู่การจดทะเบียน

ทรัพย์สินทางปัญญาและการผลิตในเชิงพาณิชย์สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการ มีผลงานที่ดีพิมพ์ในวารสารนานาชาติที่มี impact สูงและได้รับการอ้างอิง เพื่อยกระดับมาตรฐานงานวิจัย สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน มีการบูรณาการงานวิจัยกับกระบวนการเรียนการสอน มีการบริการทางวิชาการ

4) มีการจัดทำฐานข้อมูลให้ชัดเจนครอบคลุมทุกมิติเพื่อช่วยเหลือสังคม ที่เป็นจัดการศึกษาที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามศาสตร์สาขาต่างๆ ที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนพัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดหลักสูตรสำหรับการก้าวสู่ตลาดแรงงานในกลุ่มประเทศอาเซียน

5) การเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ในการดำเนินพันธกิจหลักสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการดำเนินงานของสถาบัน เพื่อให้สถาบันดำเนินการสอดคล้องกับอัตลักษณ์หรือจุดเน้น มีคุณภาพ มีความเป็นสากล และเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้น สถาบันต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ตลอดจนมีการพัฒนาแผนกลยุทธ์และแผนดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถาบันเพื่อให้มีผลงานที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ด้านความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่

1) เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการซึมซับวัฒนธรรมสากลมากขึ้น เป็นโลกใหม่ที่มีลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน ประชากรมีการย้ายถิ่นทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นลักษณะงานในอนาคตจะมีการกระจายการผลิตที่มีผลต่อคุณภาพและเกิดประหยัดต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญการแข่งขัน ซึ่งจำเป็นต่อเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

2) นโยบายที่เป็นหัวใจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ ควรครอบคลุมทั้ง โครงสร้าง หลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของตลาดและสังคมในปัจจุบันและอนาคตและสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ภาคอุตสาหกรรม โดยให้มีการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการมากขึ้น ซึ่งเป็นแผนในเชิงรุกไปสู่ออนาคต

3) รัฐบาลควรใช้การกำหนดนโยบายกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานไปสู่สากลและสร้างสหสาขาวิชาที่จะเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย

4) พัฒนานโยบายในเรื่องของความร่วมมือกับต่างประเทศและเชื่อมโยง เพื่อส่งเสริมเครือข่ายทางปัญญาของชาติที่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เช่น AEC ดำเนินไปอย่างรวดเร็วโดยมี การเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยฐานความรู้ ที่เน้นการแข่งขันเพื่อการอยู่รอดได้อย่างสมดุลและยั่งยืน ตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าในการกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา จะต้องเป็นการส่งเสริมให้ภารกิจทั้ง 4 ด้านสัมฤทธิ์ผลได้อย่างเหมาะสมและช่วยยกระดับคุณภาพของสังคมและประเทศชาติให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน

2. ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดนโยบายจะเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ เศรษฐกิจการเมืองและสังคมระบบเศรษฐกิจยุคใหม่และให้ความสำคัญแก่คุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมกับเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป

3. ผลการวิจัยพบว่าควรเน้นนโยบายในเรื่องของความร่วมมือกับต่างประเทศที่เพื่อส่งเสริมและเชื่อมโยงเครือข่ายทางปัญญาของชาติ

เป็นการสร้างเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

4. ผลการวิจัยพบว่าควรมีนโยบายในการสร้างนักวิจัยมืออาชีพในสถาบันอุดมศึกษาให้เพียงพอกับการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาด้วยกันเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ผลการวิจัยพบว่าควรมีนโยบายในการกำหนดบทบาทหรือทิศทางของสถาบันอุดมศึกษาให้ชัดเจนโดยใช้คุณภาพเป็นตัวจัดสรรงบประมาณเพื่อกระตุ้นให้มีผลงานที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

6. ผลการวิจัยพบว่าควรมีการสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ภาคอุตสาหกรรม โดยให้มีการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการมากขึ้นให้สอดคล้องกับการแข่งขันภายนอก

7. ผลการวิจัยพบว่าควรมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านธรรมาภิบาลเพื่อสร้าง Good Practice หรือ Best Practice ในทุกส่วนของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในเรื่องของการกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาภาคเอกชนเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

2. ควรมีการศึกษาในเรื่องของการกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในวงกว้างของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อนำมาเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภา.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550). *กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2551-2565)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2553). *ระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- จุ้มพล หนีพานิช. (2553). *การบริหารจัดการภาครัฐใหม่: หลักการและแนวคิด กรณีตัวอย่างของไทยพิมพ์ครั้งที่ 3*. นนทบุรี : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัสสุวรรณเวลา. (2546). *บนเส้นทางอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวระดาธรรม. (2547). *การพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ*.วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาอุดมศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2549). *อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยของ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญนำ ปานข้า. (2543). *บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น : การวิจัยรายกรณี สถาบัน
ราชภัฏเพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกอบ คุปรัตน์ และบุญศิริ อนันตเศรษฐ. (2542). *การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศไทย*. สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ประสิทธิ์ เขียวศรี. (2554). *การประกันคุณภาพ (Quality Assurance: QA)*. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน
17, 2557, จาก http://www.sl.ac.th/html_edu/cgi-bin/sl/main_php.
- พิกุล ภูมิโคกรักษ์. (2550). *รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏ พ.ศ. 2547*. ชลบุรี: วิทยานิพนธ์ (กศ.ด.) มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และ สินธวา คามดิษฐ์. (2550). *มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย. รวมบทความคัดสรร*.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). *การอุดมศึกษากับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2555). *คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์*. ค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน
2557 จาก <http://www.stou.ac.th/Information/Attribute.pd>.
- วีรชัย พุทธวงศ์. (2559). *อีก 10 มุมปัญหาอุดมศึกษาไทยถอยหลัง*. เข้าถึงเมื่อ 2 เมษายน พ.ศ. 2559 จาก
http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1423098230
- วิจิตร ศรีอ้าน. (2552). *การวิจัยกับการสัมมนาทางการศึกษา, ศึกษาศาสตร์สาร*. ตุลาคม 2551-กันยายน
2552. เชียงใหม่: ธนบรรณการพิมพ์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2554). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2553/ 2554 : ปฏิรูปการศึกษายังไง เพื่อ
ใคร เพื่ออะไร*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2550). *อนาคตที่เป็นไปได้ของวิทยาลัยมหาสารคามในทศวรรษหน้า*. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.
- Anderson, James E. (2011). *Public Policy-Making: An Introduction*. 7thed Boston, MA : Cengage
- Aronson, Keith R.; Webster, Nicole. (2007). *A Model for Creating Engaged Land-Grant Universi-
ties: Penn State's Engagement Ladder Model*. *Innovative Higher Education*. 2007, Vol.
31 Issue 5, pp.265-277.